

Luku 10 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Kieli- ja kulttuuritietoisella opetuksella tuodaan monikulttuurisuus osaksi koulujen arkea sekä vahvistetaan oppilaiden kielitaitoa ja kulttuuri-identiteettiä. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja luo pohjan erilaisuutta arvostavalle moninaisuudelle. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on kielenopettaja, erityisesti koulukielen sekä oman oppiaineensa kielen opettaja. Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri. Tavoitteena on myös tukea monikielisyttä sekä opettaa oppilaita arvostamaan moninaisuutta ja käymään kulttuurista dialogia.

Pohjois-Karjalan maakunnan kouluilla opetuskielenä on suomi, mutta oppimisessa voidaan hyödyntää myös muita oppilaan osaamia kieliä ja näin kehittää sekä monilukutaitoa että oppilaiden monikielistä kompetenssia ja tietoisuutta eri kielten rinnakkaisesta käytämisestä.

S2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus (S2) Pohjois-Karjalan maakunnassa

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppiminen ja sosiaalisen kieliympäristön täysivaltaiseksi jäseneksi kasvaminen. Tavoitteena on, että oppilaalle kehittyy aiemmin oppimiensa kielten rinnalle monipuolinen suomen kielen taito, jolla hän pärjää myös jatko-opinnoissa. Opetuksessa huomioidaan monipuolisesti ikätason mukaisiin tekstilajeihin tutustuminen sekä monilukutaito. Varsinaisen kielen opettamisen ohella oppimisessa korostuvat kielen sosiaalinen luonne sekä vertaisoppiminen suomenkielisessä ympäristössä. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on tarkoitettu maahanmuuttotautaisille oppilaille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame tai joilla on muutoin monikielinen tausta. S2-oppimäärää opiskelevat ne oppilaat, joiden suomen kielen taito eri kielitaidon osa-alueilla ei vielä riitä suomen kielen ja kirjallisuus -oppimäärän (S1) opiskeluun. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus ei ole suomen kielen tuki- tai erityisopetusta, vaan siinä noudatetaan S2-oppimäärän omia tavoitteita, sisältöjä ja arviointikriteerejä. S2-oppimäärää opiskelevalla oppilaalla on yhdenvertainen

oikeus saada tarvitsemiaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja tai oppilaskohtaisia tukitoimia. Erityisesti opetuskielen tukiopetusta oppiaineiden tiedonalojen kielten oppimisen tukemiseksi. Oppilaan suomen kielen taitoa peruskielitaidossa sekä eri tiedonalojen kielissä tarkastellaan säännöllisesti ja arvioidaan mahdollisuutta siirtyä S1-oppimäärän opiskeluun. Pohjois-Karjalan maakunnassa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus toteutetaan kunnan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Oman äidinkielen opetus Pohjois-Karjalan maakunnassa

Pohjois-Karjalan maakunnassa kunnan opetuksen järjestäjän päättää, järjestetäänkö kunnassa oman äidinkielen opetusta.

Jos kunnassa on päätetty järjestää oman äidinkielen opetusta, se on perusopetusta täydentävää opetusta, joka järjestetään ennen koulupäivän alkua tai sen päätyttyä.

Jos opetusta järjestetään, Opetushallituksen yleisavustuksella, opetusta voidaan järjestää enintään 2 tuntia viikossa. Opetusryhmään tulee kuulua lukukauden alussa tai kurssimuotoisessa opetuksessa kurssin alkaessa vähintään neljä oppilasta.

Oman äidinkielen opetus ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Opetukseen voidaan ilmoittautua kunnan opetuksen järjestäjän ilmoittamalla tavalla. Opetus on maksutonta, mutta huoltaja vastaa mahdollisista matka- tai kuljetuskustannuksista.

Opetuksen järjestäjä päättää opetusjärjestelyistä ja ryhmien muodostamisesta. Opetusryhmät voivat koostua eri-ikäisistä ja eritasoisista oppilaista, ja niissä tulee olla vähintään neljä oppilasta.

Opetuksen suunnittelussa otetaan huomioon erilaisten oppijoiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Opetuksessa noudatetaan perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita. Oppilasta rohkaistaan käyttämään omaa kieltään monipuolisesti oppimisen osana ja koulun toiminnassa.

Oman äidinkielen oppitunneilla opitaan kuuntelemaan, kysymään, vastaamaan ja kertomaan omalla äidinkielellä. Oppilas opettelee lukemaan ja kirjoittamaan, tutustuu erilaisiin teksteihin, lasten- ja nuortenkirjallisuuteen sekä kertomus- ja kulttuuriperinteeseen. Huoltajien kiinnostus ja kannustus tukee oman äidinkielen opiskelua.

Opetukseen voi osallistua myös silloin, jos on opiskellut toisessa maassa jollain muulla kielellä kuin suomeksi ja haluaa ylläpitää saavuttamaansa kielitaitoa.

Luku 10.4. Muut maahanmuuttotaustaiset oppilaat

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden opetuksen keskiössä on suomen kielen oppiminen, suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen sekä täysivaltaiseksi suomalaisen kieliyhteisön jäseneksi kasvaminen. Oppilaiden kielelliset valmiudet, kulttuuritausta ja maassaoloaika

otetaan huomioon kaikessa opetuksessa ja arvioinnissa. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaan äidinkieltä ja muuta kielitaitoa hyödynnetään oppimisen tukena erityisesti sisältöjen ymmärtämisessä. Pohjois-Karjalan maakunnassa järjestetään myös oman äidinkielen opetusta useilla eri kielillä. Maahanmuuttotaustaiset oppilaat voivat opiskella suomen kieli ja kirjallisuus tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Parhaiten oppilaan edun mukaista oppimäärää arvioidaan säännöllisesti oppilasta opettavien opettajien yhteistyönä. Maahanmuuttotaustaisilla oppilailla on oikeus myös oppimisen tukeen, erityisesti opetuskielen tukiopetukseen eri tiedonalojen kielen oppimiseen.

10.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon paikalliset, kieliin ja kulttuuritaustoihin liittyvät erityiskysymykset ja kuvataan, miten opetus järjestetään. Opetussuunnitelman laadinnassa tehdään yhteistyötä oppilaiden ja huoltajien sekä mahdollisesti erilaisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten oppilaiden kielet, kielelliset valmiudet ja kulttuurinen tausta otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä ja miten opetus käytännössä järjestetään
- minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettien kehittymistä tuetaan
- miten maahanmuuttotaustaisten oppilaiden siirtyminen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään tapahtuu
- järjestetäänkö oman äidinkielen opetusta sekä miten tiedotetaan huoltajia sen merkityksestä ja saatavuudesta
- käytetäänkö maahanmuuttotaustaisen oppilaan oppimisen tukena suunnitelmaa opintoja varten.

Pohjois-Karjalan maakunnassa kuntakohtaisesti opetuksen järjestäjä päättää tai tarkentaa seuraavat asiat opetussuunnitelman täydennyksenä tai koulun lukuvuosisuunnitelmassa:

- miten oppilaiden kielet, kielelliset valmiudet ja kulttuurinen tausta otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä ja miten opetus käytännössä järjestetään
- minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteettien kehittymistä tuetaan
- järjestetäänkö oman äidinkielen opetusta sekä miten tiedotetaan huoltajia sen merkityksestä ja saatavuudesta

Miten maahanmuuttotaustaisten oppilaiden siirtyminen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään tapahtuu Pohjois-Karjalan maakunnassa

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän (S1) sijasta maahanmuuttotaustaisille oppilaille voidaan opettaa suomea erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän (S2) mukaisesti. S2-oppimäärää opiskelevien oppilaiden kielitaidon kehittymistä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti mahdollisuutta siirtyä S1-oppimäärän opiskeluun.

Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Tärkeää on, että opetusjärjestelyistä ja ryhmittelystä huolimatta oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Opetusta voidaan järjestää myös yhteis- tai samanaikaisopetuksena.

Oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta oppilaalle on tärkeää seurata ja arvioida säännöllisesti. Erityisesti on tärkeää varmistaa oppimäärän sopivuus opetuksen nivelvaiheissa. Nivelvaiheissa myös vaatimukset riittävälle kielitaidolle muuttuvat, joten sopivan oppimäärän arviointi voidaan tehdä myös vasta nivelvaiheen jälkeen.

Oppimäärän vaihtamisen tulee aina olla oppilaan edun mukaista. Siirtymisedellytyksiä arvioitaessa kuullaan oppilasta opettavien opettajien käsityksiä oppilaan kielitaidon kehittymisestä. Oppimäärän vaihtamista suositellaan huoltajille, kun oppilaalla on riittävä kielitaito suomen kielen eri osa-alueilla ja yleisessä tiedonalojen kielessä. Oppimäärän tarkistaminen voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Opettajien tulee perehtyä riittävästi ja monipuolisesti oppilaan suomen kielen tasoon kaikilla kielitaidon osa-alueilla sekä yleisessä tiedonalojen kielessä. Huoltaja tekee lopullisen päätöksen siirtymisestä.

Jos oppilas siirtyy perusopetukseen esiopetuksesta, äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä valitaan lasta esiopetuksessa opettavien opettajien ja huoltajien yhteistyössä. Päätösarvioinnin näkökulmasta oppimäärän vaihtamista ei enää suositella yhdeksännen luokan aikana.

Oppimäärän vaihtamista arvioitaessa käytetään [kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa](#) sekä myöhemmin julkaistavaa Opetushallituksen arviointityövälinettä.

Maahanmuuttotaustaisen oppilaan oppimisen suunnitelmaa opintoja varten

Maahanmuuttotaustaisille oppilaille voidaan tarvittaessa tehdä henkilökohtainen suunnitelma opintoja varten. Suunnitelman avulla tuetaan oppilaan etenemistä opinnoissaan. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa ja tarvittaessa tulkin avustuksella. Suunnitelma suositellaan laadittavaksi esimerkiksi perusopetuksen ensimmäiseksi lukuvuodeksi valmistavan opetuksen jälkeen. Jos oppilaalle ei laadita suunnitelmaa, on hyvä miettiä, miten varmistetaan systemaattinen tuki kielen kehittymiseen ja huomioidaan kehittymässä oleva kielitaito. Mikäli maahanmuuttotaustaisella oppilaalla on oppilaskohtaisen tuen päätös, tämän suunnitelman asiat täydennetään oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Oppilaalle ei tehdä kahta erillistä asiakirjaa.

Maahanmuuttotaustaisen oppilaan suunnitelmassa keskeisenä sisältönä kuvataan

- oppilaan taustatiedot (äidinkieli, kotikieli ja katsomusaine, koulutausta sekä maassaoloaika)
- oman äidinkielen opiskelu
- arvio suomen kielen tasosta kielitaidon eri osa-alueilla
- opetuskielen opetuksen tavoitteet eri oppiaineissa
- tarvittavat tukimuodot (esim. opetuskielen tukiopetus) ja muut opetusjärjestelyt
- oppilaan ja huoltajan näkemykset tuen tarpeeseen ja toteutumiseen
- suunnitelman toteutumisen ja tarvittavien jatkotoimenpiteiden arviointi